

Begravningsredikan över Gertrud Leijel maka till Johannis Brodoni

Henrico Schachtios begravningspredikan över Gertrud Leyel från 1674

RACHEL PARTURIENS

Rachel som föder barn

Berättelsen om Rachels svåra förlossning, ur Första Moseboken, kapitel 35, verserna 16–20, utlagd i en begravningspredikan över den tidigare ärevördiga, mycket dygdiga, ansedda och gudfruktiga frun Gertrud Leyel, som nu saligt har somnat in i Herren.

Hon var högt älskad maka till den högt ärade och högt lärde herr magister Johannes Brodinus, förordnad superintendent över provinsen Gottland.

Predikan hölls inför en stor församling av höga och framstående personer ur både det andliga och det världsliga ståndet i S. Mariæ kyrka i staden Wijßby den 23 juli 1674.

Av HENRICO SCHACHTIO, pastor och ledamot av konsistoriet på samma ort.

Stockholm. Tryckt hos Niclas Wankijff, kunglig boktryckare.

Dedikation

Till den högt ärade och högt lärde herr magister Johannes Brodinus, förordnad och högt meriterad superintendent över provinsen Gottland, min högt ärade fader i Kristus, främjare och välgörare.

Och till den framstående, ärevördige och högt aktade herr JACOB LEYEL, ansedd borgare, köpman och handelsman i den berömda handelsstaden och kungliga huvud- och residensstaden Stockholm, samt bruksägare med flera bruk i Bergzslagen, som jag önskar få till välgörare och hoppas kunna räkna som en god vän.

Till dem båda, tillsammans med deras älskade barn och arvingar, tillägnas med största ödmjukhet och beredvillighet denna enkla begravningspredikan.

Av HENRICO SCHACHTIO, pastor i Wijsb.

Förberedelse till bönen

Det är tänkvärda ord som den vise och lovprisade konungen Salomo i Israel uttalar i Ordspråksboken 25:25: »Ett gott rykte, ett glädjande budskap, från fjärran land är som kallt vatten för en törstig själ«, alltså som en ljuvlig vederkvickelse för den bedrövade.

Med dessa ord visar konungen hur trösterikt, glädjande och välkommet det är att få goda och behagliga underrättelser från avlägsna platser. De gläder och tröstar en människa på samma sätt som den som brinner av törst och har blivit alldeles kraftlös gläds i sitt hjärta när han får kallt vatten att svalka sitt brännande inre med.

Att det verkligen är så framgår tydligt av konkreta exempel. När den gamle patriarken Jacob fick det glädjande budskapet om sin älskade son Joseph, att han mot förmodan inte bara ännu levde utan dessutom var en framstående herre i Egypten, säger Skriften om honom: »Hans ande fick liv igen, och han sade: Det är mig nog att min son Joseph ännu lever. Jag vill resa och se honom innan jag dör.«

Men liksom glädjande berättelser och budskap från fjärran land stärker och gläder kraftlösa själar, trycker sorgliga underrättelser ner själen och tynger sinnet. De är lika motbjudande och ovälkomna som en bitter dryck, galla, malört eller gift för den törstige.

Det visar samme patriark Jacobs exempel. När hans söner fick honom att tro att ett vilt djur hade dödat hans älskade son Joseph sörjde han och ville inte låta sig tröstas. Han sade: »Med stor sorg måste jag gå ner i graven till min son Joseph.« Och han grät över honom.

Vilken förtvivlan sorgliga underrättelser kan åstadkomma visar också berättelserna om prästen Eli, när hans söner hade dödats av fienden, och om konung Dawid, när hans orättfärdige son Absalon hade omkommit på ett ömkligt sätt.

Bland alla svåra och olyckliga underrättelser som orsakar sorg i hjärtat är dessa de allra tyngsta: när den ena maken får budskapet att den andra har dött. Särskilt svårt är det när döden inträffar under den efterlevandes bortavaro och budskapet måste nå honom eller henne i ett avlägset land.

Det bekräftas av Pinehas hustrus exempel. När hon får höra om sin mans oväntade och sorgliga död tar hon det så hårt att sorgen framkallar en för tidig förlossning, som kostar henne livet.

Bland många andra har också den högt ärade och högt lärde herr magister JOHANNES BRODINUS, högt meriterad ledare för det andliga ståndet och superintendent här i provinsen Gottland, mer än nog fått erfara detta. Det är han som har bjudit och kallat oss till denna sorgehögtid.

För ungefär tre månader sedan fick han från avlägsna trakter det sorgliga budskapet att hans varmt tillgivne svärfar hade dött. Denne hade omfattat honom med stor välvilja och kärlek, och han hade själv älskat och vördat honom högt. Det var den

tidigare högt vördnadsvärde och högt lärde herr doktor ERICUS EMPORAGRIUS, högt meriterad biskop i Strängnäs stift, nu salig i Herren. Döden, denne obarmhärtige människomördare, hade ryckt bort honom ur vår jordiska gemenskap.

Det var en gallbitter dryck som bedrövade och tyngde herr BRODINUS själ. Den väckte större oro, saknad och vända än när konung Dawid miste sin högt skattade och av hjärtat älskade Jonathan och klagade: »Jag sörjer dig, min broder Jonathan. Du har varit mig mycket kär. Din kärlek står mig närmare än kvinnors kärlek.«

När denne högt ärade herre sedan, med sorg i tankarna, reste till Sverige för att visa den avlidne sin sista pliktskyldiga tjänst, skulle han tillsammans med dödsboets hedervärda släktingar och övriga närstående hjälpa till med den förestående kristna begravningen.

Men då, ack sorg och jämmer, kommer ännu ett djupt bedrövande budskap från fjärran: hans allra käraste hustru har oväntat ryckts bort av döden. Hennes jordiska kropp, slagen av döden, står här på båren inför våra ögon. Hon var den ärevördiga, mycket dygdiga, ansedda och gudfruktiga frun GERTRUD LEYEL, som nu är salig i Herren.

Detta har varit mer än en bitter dryck för denne högt ärade herre. Jag tar er alla till vittnen, ni som har kommit upp till Herrens hus för denna högtidliga och hedervärda sorgehögtid. Särskilt till er som Gud har låtit inträda i äktenskapet säger jag: tänk er hur hans hjärta måste känna, hur djupt det trycks av sorg.

Han har mist sin högt älskade maka, sitt hems heder, sin dygds krona, sitt hjärtas glädje, sina ögons lust och stödet för sin annalkande ålderdom, ja, sin fröjd och glädje. Han har mist henne medan han var borta och utan att få ta ett sista kärleksfullt farväl. Han har förlorat henne mitt i hennes blomstrande ålder och från många små omyndiga barn. Han har mist henne just när han vid hemkomsten väntade sig att mötas och glädjas av henne tillsammans med en vacker liten arvinge.

Vilken hård händelse, vilken bitter dryck! Därför kan han klaga som den bedrövade änkan Naemi: »Den Allsmäktige har bedrövat mig svårt.« Med Dawid: »Mina tårar är min föda dag och natt.« Och med Jeremia i Klagovisorna: »Jag är en bedrövad man som måste se Herrens vredes gissel.« Vidare i kapitel 2: »Jag har nästan gråtit ut mina ögon, så att det gör ont i mitt inre.«

Man känner med rätta medlidande när en ung människa gråter. Ännu mer gripande och ägnat att väcka medkänsla är det när en gammal man gråter, en gammal vördnadsvärd man, en man som själv brukar trösta andra bedrövade med sådan kraft i Guds hus. Han gråter nu här och låter sina strida tårar rinna. Vem kunde ha ett så hårt stenhjärta att han inte rördes till medlidande?

Genom denna saliga mors död har också hennes många små omyndiga barn fått en mycket bitter dryck att dricka. Om deras ålder och förstånd tillät det skulle de alla klaga: »Vi har blivit moderlösa i vår späda ungdom, och vår käre far har blivit änkling.«

Särskilt sorgligt är det med den lille Benjamin. När han kom till världen tog hans saliga mor genast avsked. Han som skulle komma till dopet i sin vackra kristna dräkt kommer nu, utan att själv kunna förstå det, i en svart sorgmantel.

Den avlidnas kära föräldrar, hennes framstående syskon, släktingar och övriga närstående har fått sorgebudet i fjärran land. Där måste de med suckar och tårar ta till sig detta djupt beklagliga dödsfall. Hennes många goda vänner är hårt drabbade av sorgen, eftersom de nu måste sakna en så välvillig vän och välgörarinna.

Här sörjer alltså en framstående och vördnadsvärd man sin allra käraste hustru och oersättliga maka. Många små barn sörjer sin kära mor, som de så väl behöver för sin uppfostran. Föräldrarna sörjer sin dotter, syskonen sin syster, släktingarna sin anförvant och många människor sin vän och hjälpare. Ja, här sörjer kvinnorna på det ljuvliga Gottland sin dygds krona.

Ack jämmer, ack sorg! Må all trösts Gud glädja och trösta både dessa och alla andra bedrövade hjärtan. Han befäller själv: »Trösta mitt folk, trösta mitt folk och tala vänligt till Jerusalem.« Och vidare: »Lämna inte de gråtande utan tröst, utan sörj med dem som sörjer.«

På grund av denna sorgliga händelse har jag, en ringa Herrens tjänare, kallats att tala och trösta alla dessa bedrövade i denna framstående och talrika sörjande församling. Här finns de främsta bland Gottlands folk och hela det vördnadsvärda prästerskapet.

Min tunga är alltför olärd och min förmåga alltför svag för detta verk. Dessutom är mitt hjärta så sårat och ängslat av medkänsla att jag hellre skulle sitta bland åhörarna och hämta tröst hos någon mer lämpad och mer värtalig man.

Men eftersom vi inte kan utföra detta av oss själva eller med egen kraft, utan behöver Guds helige Andes nådiga hjälp, vill jag förtrösta på den. Som mitt ämbete och min kallelse kräver vill jag tala om något ur Guds ord som kan trösta de bedrövade och hedra minnet av den avlidna frun.

Därför vill jag till att börja med söka den helige Andes nådiga upplysning och kraftiga bistånd. Vi använder den särskilda bön som vår Frälsare Kristus har lärt oss och som hans himmelske Fader helst hör, och säger med uppriktigt hjärta: »Vår Fader, du som är i himlen«, och så vidare.

Bibeltexten

Första Moseboken kapitel 35, vers 16 och följande.

16. Jacob reste från BethEl. När det ännu var ett litet stycke kvar till Ephrath födde Rachel, och förlossningen blev svår för henne.

17. När hon hade det så svårt under förlossningen sade barnmorskan till henne: »Var inte rädd, för också denna gång ska du få en son.«

18. När hennes själ lämnade henne och hon måste dö kallade hon honom BenOni, men hans far kallade honom BenJamin.

19. Så dog Rachel och begravdes vid vägen till Ephrath, som nu heter BethLehem.
20. Jacob reste en gravvård över hennes grav. Där står Rachels gravvård ännu i dag.

Inledning

Det är ett bedrövande och sorgligt budskap som Gud den Allrahögste ger sin profet i Ezechiel 24:16: »Du människobarn, jag ska genom en plåga ta ifrån dig dina ögons lust, och du ska inte klaga eller gråta eller fälla några tårar.«

I dessa ord har vi två saker att betrakta och lägga märke till.

För det första: Fatale Nuncium, det sorgliga budskapet att profeten skulle mista sina ögons lust, alltså sin hustru, som alltid hade glatt och fröjdat honom. Det skulle ske genom en plåga, genom en hastig och oväntad död.

I detta tillkännagivande ska vi lägga märke till följande omständigheter. Först: Cui, vem skulle detta drabba? Profeten Ezechiel, som var en av Herrens mest betrodda och älskade tjänare. Därmed visas att Syrach hade rätt när han sade: »Min son, om du vill vara Herrens tjänare, så bered dig på provningar.«

Sedan: Quis, vem säger att han vill ta ifrån profeten hans hustru? Det är Herren Gud, han som själv ger männen deras hustrur. Efter sitt allvisa beslut vill han också kalla dem bort när det behagar honom. Därför ska de alltid ta emot detta med största tålamod och säga med den mycket tålmodige Hiob: »Herren gav och Herren tog. Välsignat vare Herrens namn.«

Därefter: Quid, vad säger Herren att han vill ta bort? Hans ögons lust. Med detta menar Gud hans hustru, vilket framgår av det som följer. Det är en ljuvlig hederstitel som Gud själv ger en dygdig hustru: hon kallas sin mans ögons lust.

Det beror inte främst på yttre behag som kroppslig skönhet, prydliga kläder eller annat sådant, utan framför allt på den verkliga inre skönheten i sinne och själ. Ur den kommer förstånd, goda seder, dygd och fromhet, särskilt den ädla gudsfruktan.

Om detta undervisar också Paulus: »Kvinnorna ska på samma sätt klä sig anständigt, blygsamt och kyskt, inte med flätat hår, guld, pärlor eller dyrbara kläder, utan med goda gärningar, som det anstår kvinnor som vill visa gudsfruktan.«

Detta är också aposteln Petrus mening: »Hustrurnas prydnad ska inte vara den yttre, med flätat hår, påhängt guld eller dyrbara kläder, utan den oförvitliga inre människan i hjärtat, med ett milt och stilla sinne. Det är dyrbart inför Gud.«

För sådana egenskaper hedras en dygdig hustru också med lovord och hederstitlar. Hon kallas hemmets heder, mannens krona, mannens lust, fröjd och glädje, en dyrbar pärla, det fina guldet och husets sol. Fler sådana benämningar förekommer på olika ställen i den heliga Skriften.

Slutligen: Quomodo, hur och genom vilket medel vill Herren ta bort profetens hustru? Genom en plåga, alltså genom en oväntad händelse och en hastig död. Med sådant hemsöker Gud ofta också de mest gudfruktiga, efter sitt allvisa beslut, som han inte

uppenbarar eller redovisar för någon av oss människor. Det bekräftar Skriftens exempel tydligt, och det visar också den dagliga erfarenheten.

Det andra i de nyss citerade orden är Mirabile mandatum, den märkliga befallning Gud ger profeten: »Du ska inte klaga eller gråta eller fälla några tårar.«

Det kan verkligen verka egendomligt att profetens allra käraste och ljuvaste hustru skulle dö och att han ändå inte skulle sörja eller gråta. Det förefaller omöjligt om han inte hade ett hårt stenhjärta och var alldeles [oläsligt] och utan all kärlek.

Syrach befäller annorlunda: »Mitt barn, när någon dör, gråt då över honom och klaga som den som drabbats av stor sorg. Du ska gråta bittert, vara djupt bedrövad och hålla dödsklagan.«

Om man ska göra detta vid dödsfall i allmänhet, hur mycket mer bör man då inte göra det när ens hustru dör, hon som näst Gud är ens bästa vän? Man får sörja och gråta över henne, som Abraham djupt begrät sin kära hustru Saras död.

Men vi ska förstå att Gud med denna befallning vill påminna om att sorgen över de döda ska ha en gräns. Vi ska inte sörja som hedningarna, som saknar hopp, vilket Paulus lär.

Allt detta kan vi med goda skäl tillämpa på den sorgliga högtid vi firar i dag. Gud tillkännagav för sin högt betrodde tjänare och profet Ezechiel att han genom en plåga skulle ta ifrån honom hans ögons lust, hans älskade hustru. Det skedde också genast, vilket framgår av fortsättningen i kapitel 24: »På kvällen dog min hustru.«

Detsamma har drabbat Herrens högt betrodde och framstående tjänare, den högt ärade och högt lärde superintendenten, vår högt ärade förman Johannes Brodinus. Gud den Allrahögste har genom en oväntad händelse och en svår förlossning kallat bort hans högt älskade hustru, den ärevördiga, dygdiga, ansedda och gudfruktiga frun GERTRUD LEYEL. Hon var sin högt älskade mans ögons lust och glädje.

Må Gud, ja, må tröstens Gud ge sin helige Ande, tröstens och hugsvalelsens Ande, så att denne högt ärade och djupt bedrövade (?) herre tillsammans med sina kära kan bära denna stora sorg med tålamod. Må de tänka på att andra framstående Herrens tjänare har råkat ut för samma sorgliga händelse.

Det visar också vår upplästa text om den framstående patriarken Jacobs käraste Rachel. Eftersom denna berättelse så väl stämmer överens med denna saliga mors avsked från världen har vi i dag föresatt oss att förklara och begrunda den inför denna förnäma och hedervärda sörjande församling.

Vi ska göra det under tre punkter:

I. Rachelis Partum: den svåra förlossning som den gudfruktiga Rachel drabbas av.

II. Rachelis obitum: hur Rachel måste ge sitt liv sedan hon fött sin son.

III. Rachelis Tumulum: hur Rachel blir hedersamt begravd av sin käre man.

Ur allt detta vill vi hämta lärdom, tröst och undervisning och tillämpa det på det som nu har hänt.

Herre, hjälp! Herre, låt allt gå väl! Amen.

Första delen Rachels svåra förlossning

Den första delen är Rachelis Partus, Rachels svåra förlossning. Om den talar vers 16 i vår upplästa text: »Jacob reste från BethEl. När det ännu var ett litet stycke kvar till Ephrath födde Rachel, och förlossningen blev svår för henne.»

Av det som föregår texten får vi veta att patriarken Jacob, sedan han tagit emot ett härligt löfte i BethEl, skyndar med sin hustru Rachel, som då är havande, till sin mycket gamle far Isaac. Denne bodde vid den tiden i Mamre.

När de på vägen är ungefär tre eller fyra mil från Mamre och en halv fjärdingsväg från Ephrata, som också kallas Bethlehem, kommer oväntat stunden då hon ska föda. Det måste hon göra ute på öppna fältet. På denna olämpliga plats drabbas hon av svåra smärtor och värkar. Förlossningen blir svår och plågsam [?]. Hon blir svårt sjuk, ja, alldeles kraftlös och försvagad.

I hennes svaghet tröstar barnmorskan henne, som texten berättar vidare i vers 17: »Var inte rädd, för också denna gång ska du få en son.» Med detta vill hon uppmuntra den bedrövade barnaföderskan att fatta mod, eftersom man hoppades att hon lyckligt skulle föda sonen.

Men Rachel kände inte bara de största smärtor utan märkte också att hennes liv var i fara. Efter förlossningen kallade hon sonen BenOni, det vill säga smärtans son. Därmed uttryckte hon den svåra smärta hon befann sig i.

För att lättare minnas ska vi här betrakta fyra personer som vår upplästa text ger oss anledning att tala om.

Fadern

Pater, fadern till det barn som Rachel föder med sådan möda och fara, är patriarken Jacob, en gudfruktig man som står högt i Guds nåd. Hans namn Jacob förklaras här som den som trampar ner, eftersom han trampade synden och världens fåfänglighet under fötterna och älskade sin Gud över allt annat.

Ändå drabbas han av korset, ett hårt och svårt lidande: han mister oväntat sin allra käraste hustru. Härav lär vi genast att de gudfruktiga inte får tro att deras gudsfruktan befriar dem från lidande och stor sorg. Tvärtom bör de särskilt vänta sig lidandet när de liksom Jacob fruktar Gud, är sanna israeliter och övervinnare och därmed är kära och välbehagliga för Gud.

Ängeln Raphael säger till den gamle Tobias: »Eftersom du var kär för Gud måste det bli så. Du fick inte vara utan frestelse, för att du skulle provas.» Den vise Salomo säger också: »Mitt barn, förakta inte Herrens fostran och bli inte otålig när han

straffar. Den Herren älskar straffar han, och han har behag till honom som en far till sin son.«

Dessa ord återger och bekräftar Paulus och utvecklar dem dessutom utförligare. Se de hänvisningar som anges i avskriften: 1 Tim. 3:22, Johannes ord i Uppenbarelseboken 3:19, Apostlagärningarna 14:22 och andra ställen i den heliga Skriften.

Det saknas inte heller exempel. Jacobs efterkommande, Joseph, Moses, Dawid, alla profeterna, apostlarna och till och med Frälsaren Kristus själv har tydligt fått erfara detta. Den dagliga erfarenheten visar det alltmer.

Detta bör de sörjande lägga märke till som en innerlig tröst, särskilt den högt ärade herre som denna sorg närmast berör. Genom detta dödsfall har Gud inte gjort något nytt och märkligt, utan handlat som förr och därmed visat sin vanliga omsorg om dem han älskar.

Denne högt ärade herre är visserligen en trogen pastor och herde liksom Jacob. Han vakar över de kristtrognas själar på ön Gottland, inte över oförnuftiga djur. Han är en sann JOHANNES och står högt i nåd både hos Gud och hos dem som Gud anförtrott höga uppgifter i vårt rike och kära fosterland. Alla hans anhöriga som delar sorgen är också fromma, rättfärdiga och gudfruktiga människor.

Ändå har Gud låtit dem drabbas av denna hjärtesorg. Mitt i lidandet brukar Gud visa sin nåd. Därför kallas han en underbar Gud i sin helgedom, som leder sina heliga på förunderliga vägar.

Vid sådana händelser måste vi alltså tålmodigt underkasta oss hans beslut och vilja. Annars försöker vi rätta och mästra hans allvisa domar. Det får vi inte göra, för då förgriper vi oss mot hans gudomliga majestät och möts av aposteln Paulus stränga fråga: »Vem är du, människa, som vill gå till rätta med Gud? Kan kärlet säga till sin mästare: Varför gjorde du mig sådan?« Se också Jeremia 18:6.

Med sådan förmäthenhet kan vi inte heller uträtta något. »Det han gör krokigt kan ingen göra rakt«, som den mycket vise Predikaren säger.

Modern

Mater, modern som föder med sådan möda på en så olämplig plats och vid en så olämplig tid, är Rachel. Hon nämns flera gånger i texten. Rachel var Labans dotter, och patriarken Jacob älskade henne så högt att han tjänade Laban i sammanlagt fjorton år för henne. Ändå tyckte han att det bara var några få dagar, så kär hade han henne.

Hon var en mycket vacker kvinna. Hennes namn Rachel förklaras här som ett milt, fromt, stilla och saktmodigt får. Hon måste föda under sin resa, inte långt från Ephrata, som kallas Bethlehem. Av detta får vi flera lärdomar.

För det första ser vi att den fromma Rachel måste erfara vad Gud den Allrahögste förkunnade för vår första moder Eva och hennes döttrar efter det beklagliga

syndafallet: »Jag ska ge dig stor möda när du blivit havande. Du ska föda dina barn med smärta.«

Esaias säger på samma sätt: »När förlossningsstunden närmar sig för en havande kvinna grips hon av ångest och ropar i sin smärta.« Vår Frälsare Jesus talar själv om detta i Johannes 16: »När kvinnan föder barn har hon sorg, för hennes stund har kommit.«

Förutom Rachel finns fler exempel i den heliga Skriften, såsom Rebecca och Pinehas hustru. Även i vår egen tid finns sorgliga exempel på att många bedrövade barnaföderskor måste dricka ur denna bittra bägere. Den saliga mor vars kropp står här på båren inför våra ögon visar oss detta på ett påtagligt sätt.

För det andra ska vi lägga märke till att Rachel föder medan hon är på väg, på sin rätta resa, efter Guds egen befallning och kallelse. Detta ger först och främst bedrövade barnaföderskor en innerlig tröst. Så länge de är havande eller känner förlossningens smärta befinner de sig på sin väg, i den uppgift och kallelse som Gud har gett alla gudfruktiga kvinnor som ingår äktenskap. Ett av äktenskapets främsta syften är att föda barn, som Tobias vittnar om. Detta sker inte utan smärta och värkar, som nyss sagts.

När dessa kvinnor vandrar sina vägar har de alltså Guds beskydd, hjälp och bistånd att förtrösta på. Han vill bevara dem på deras vägar, så att de inte stöter sin fot mot någon sten. Vad som än händer dem på denna väg måste de anförtra åt Gud, enligt Dawids ord: »Anförtra din väg åt Herren och hoppas på honom. Han ska göra det väl.«

Om det ändå går så att de måste lämna detta liv och lägga av sin jordiska kropp, har den bestämda tiden kommit, som Hiob säger. Även om de inte hade genomgått förlossningens möda hade Gud kunnat låta dem drabbas av någon annan sjukdom som kunde leda till döden.

Trösta er därför med detta, ni utsatta kvinnor: om döden drabbar er på det sättet sker det medan ni fullgör er uppgift och kallelse. Det är en ädel kallelse, genom vilken människosläktet växer, Guds barns antal ökar här och himlen sedan fylls av dem. Ingen kan dö mer saligt än i sin kallelse. Därför säger Paulus: »En kvinna blir frälst genom barnafödandet, om hon förblir i tron, kärleken och helgelsen med kyskhet.«

Att Rachel föder på vägen under sin resa påminner oss också om att vi i allt vi gör är resande och vandrare. Vi har ingen bestående stad här utan söker den kommande. Vårt rätta medborgarskap, πολιτευμα, är i himlen, som aposteln Paulus lär.

Så länge vi lever är vi på väg att lämna detta liv. Därför måste vi alltid hålla oss beredda och be med Dawid: »Herre, lär mig att jag måste få ett slut, att mitt liv har en gräns och att jag måste gå bort.« Och: »Herre, lär oss tänka på att vi måste dö, så att vi blir visa.«

För det tredje kan bedrövade barnaföderskor finna tröst i att Rachels förlossning sker vid Ephrata, också kallat Bethlehem Ephrata, Mika 5:2. På den platsen föddes senare

vår Frälsare och Saliggörare Jesus Kristus. Liksom han blev till utan synd, genom den helige Ande, kom han också till världen utan smärta.

Denne Frälsare helgar gudfruktiga kvinnors smärta och plåga, så att den inte skadar deras själar. Herren Jesus, som var närvarande hos Rachel under hennes svåra förlossning, är ännu mer närvarande hos alla gudfruktiga barnaföderskor, särskilt när de uppriktigt åkallar honom, som den helige Dawid vittnar i Psaltaren 145:18.

Mina älskade åhörare, liksom det gick för Rachel har det nu också gått för den hedervärda fru som saligt har somnat in i Herren och står på båren inför våra ögon. Hon har varit en sann Rachel: en from, mild och vänlig människa utan ondska och högmod, med ett uppriktigt gudfruktigt sinne. Gud hade också gett henne en vacker och välskapad kropp, och hennes man älskade henne, liksom Rachel, med den allra största kärlek.

Förlossningen kom för henne vid en helt olämplig tid. Hennes käre man hade rest bort i ett viktigt ärende, för att närvara vid och hjälpa till med sin tidigare avlidne svärfars högtidliga begravning och därigenom, liksom patriarken Jacob, utföra en handling av sonlig kärlek.

I sin käre mans frånvaro blev lidandet ännu svårare för henne. Men hon satte i stället hela sin förtröstan till Guds och sin Frälsare Jesu Kristi närvaro.

Sonen

Filius, sonen som Rachel föder, kallar hon BenOni, sin smärtas son, på grund av den smärta och plåga hon hade utstått när han föddes. Den blev till slut så stor att hon måste ge sitt liv.

Även om förlossningen inte alltid blir lika svår för gudfruktiga kvinnor som för Rachel, blir varje barn ändå en BenOni, ett smärtans barn, för sin mor när det kommer till världen. Detta ska barnen erkänna med vördnad och tacksamhet när de blir vuxna.

Tobias förmaning till sin unge son Tobias är här mycket eftertrycklig [?]: »Hedra din mor under alla dina livsdagar och tänk på vilken fara hon befann sig i när hon bar dig under sitt hjärta.« Också den vise Syrach påminner barnen om detta: »Hedra din far av hela ditt hjärta och glöm inte hur stor möda du har kostat din mor.«

Eftersom barnen redan från början är en BenOni, ett smärtans barn, för sin mor när de föds, ska de akta sig för att under sitt fortsatta liv bli sina föräldrars BenOnim och orsaka dem förtret, sorg och bedrövelse. Så gjorde Cain, Cham, Dina, Absalon och flera andra. Om barnen handlar så kommer det till slut att gå dem illa, som det också gick dessa orättfärdiga barn.

Den vise Salomo varnar dem med orden: »Det öga som hånar sin far och vägrar lyda sin mor ska korporna vid bäcken hacka ut och de unga örnarna äta upp.« Och Syrach säger: »Den som överger sin far ska komma på skam, och den som bedrövar sin mor är förbannad av Herren.«

Liksom Rachels son genom sin födelse blev en BenOni, en smärtans son, för sin mor, har det också gått för denna saliga mor. Det ska vi senare få höra i berättelsen om hennes liv.

Barnmorskan

Obstetrix, barnmorskan, tröstar Rachel i hennes jämmer och nöd med orden i vers 17: »Var inte rädd, för också denna gång ska du få en son.«

Denna barnmorska påminner alla barnmorskor och andra gudfruktiga kvinnor som hjälper utsatta barnaföderskor om att inte vara hårda mot dessa lidande medkristna, vare sig i ord eller handling. I stället ska de komma till hjälp med tröst, råd och praktisk omsorg under nödens stund och ingjuta mod, som Rachels barnmorska gör här. Därigenom stärker de deras försvagade krafter betydligt.

Så gjorde också kvinnorna hos Tamar och hos Pinehas hustru. De sade liksom Rachels barnmorska: »Var inte rädd, du har fött en son.«

De egyptiska barnmorskorna hjälpte de hebreiska barnaföderskorna med all flit och trohet. Gud belönade deras redlighet genom att bygga upp deras hus och familjer.

Också vår saliga mor har haft den önskvärda hjälpen under förlossningens nöd. Hon hade förståndiga och erfarna kvinnor omkring sig, sådana som behövdes i hennes tillstånd. Med flitig tjänst, trogen tillsyn, omsorgsfull vård, vänliga ord och förtröstan på en lycklig utgång hjälpte de henne.

Ändå kunde de inte åstadkomma ett lyckligare slut än Rachels barnmorska. Den oundvikliga döden följde till sist. Om detta ska vi höra mer i den andra delen.

Andra delen Rachels död

Rachelis obitus, Rachels död, beskrivs i textens verser 18 och 19: »När hennes själ lämnade henne och hon måste dö kallade hon honom BenOni, men hans far kallade honom BenJamin. Så dog Rachel.«

Ack jämmer, vilken sorglig händelse! Rachel drabbas inte bara av stor smärta och plåga under förlossningen. Till slut slocknar hon alldeles som ett ljus och dör i sin smärta. Hon hade trott att hon skulle få glädja sin man och hans gamle far med en ung son, men i stället måste hon ta farväl av denna värld. Så blev sonen verkligen hennes BenOni.

För att patriarken Jacob inte ständigt skulle riva upp sin sorg genom detta sorgliga namn kallade han honom BenJamin, sin högra hands son. Han älskade honom lika högt som sin högra hand.

Av denna berättelse följer dessa förmaningar.

Till kvinnorna

Ad genus Fœmininum: berättelsen ska väcka kvinnorna till pœnitudinem, sann ånger, bot och bättring.

Ni kristna kvinnor bör alltid, som sanna kristna, ha ett ångerfullt hjärta. Särskilt gäller det när ni väntar barn och önskar att snart bli förlösta från er svåra börda. Av berättelsen hör ni i vilket farligt tillstånd ni befinner er: döden och livet strider med varandra, och döden kan lika väl väntas som livet.

Därför ska ni i tid förbereda er för en sådan fara med uppriktig ånger och allvarlig bön. Lägg märke till Kristi förmaning i Matteus 24: »Vaka, för ni vet inte vid vilken stund Herren kommer.«

Det hjälper inte att skjuta upp sin bättring. Följ i stället Syrachs råd: »Vänta inte med din bättring tills du blir sjuk, utan bättra dig medan du ännu kan synda. Dröj inte med att bli from och vänta inte med att ändra ditt liv ända till döden.«

Ni gudfruktiga barnaföderskor ska därför erkänna och sörja över era synder och be Gud om förlåtelse. Sök er till syndaförlåtelsen och Herrens nattvard med stadig tro. Kom med ett hjärta fullt av ånger och sorg över synden, bestänkt med Jesu Kristi röda blod, fyllt av tro och med föresatsen att leva ett nytt liv. Detta är er främsta skatt.

Anförtro dagligen er själva och barnet ni bär åt den högste Gud genom en uppriktig bön. Det är han som har gett både er och fostret livet. När ni gör detta behöver ni inte frukta er sista stund, eftersom ni står högt i nåd hos Gud och er Frälsare Kristus.

Därför ska han hjälpa er i nöden med sin allsmåktiga kraft och ge er styrka att tålmodigt uthärda och lyckligt övervinna det lidande och den smärta som väntar. Till slut ska han ge er den förlossning ni önskar.

Om döden ändå skulle komma oväntat kan den bli en salig stund, om ni har förberett er som kristna. Då vill Gud uppfylla sitt löfte: »Jag är nära honom, eller henne, i nöden. Jag ska rädda honom ur den och ge honom ära. Jag ska mätta honom med ett långt liv och visa honom min frälsning.«

Till männen

Ad genus Masculinum: berättelsen ska väcka männen till Mansvetudinem, saktmod och mildhet.

Här hör de vilken nöd och fara deras makar måste utstå när de bär barn, särskilt när förlossningen närmar sig och de inte för ett ögonblick kan vara säkra på sitt liv. Därför bör männen behandla sina havande hustrur som sköra kärl, med förstånd, fridsamhet, vänlighet och ömhet.

Om allt i hushållet inte kan gå precis som de själva vill ska de inte genast uppträda som rytande lejon och rivande björnar i huset. De ska bemöta allt med vänliga ord och handlingar, milt och hänsynsfullt.

Ett ord talat i rätt tid är som ett gyllene äpple i silverskålar. Vänligt tal är som väldoftande balsam på huvudet. En förståndig människa använder det och får beröm.

När en from hustru märker sådan ömhet hos sin man blir hennes ångest och smärta mycket lindrigare och lättare att bära. Men om en grälsjuk, tvär och illasinnad man utan hänsyn eller måtta låter sin grymhet bryta ut vid fel tillfälle, kan han lätt bli skyldig till mord på sitt eget kött och blod.

Då har han en lika svår räkenskap att avlägga inför Guds stränga dom som Hasael och Menahem. Dessa skonade i sitt omänskliga tyranni varken havande kvinnor eller deras små barn, utan dödade och mördade dem med svärd.

Till de kristna i allmänhet

Ad genus Christianum: för de kristna i allmänhet visar berättelsen Crucis similitudinem, en bild av korset, alltså lidandet, både när det kommer och när det upphör.

För det första är berättelsen en bild av de gudfruktigas lidande när det kommer, in accessu. Lidandet kommer över dem som förlossningssmärtor över en barnaföderska. Det förklarar Kristus tydligt för sina lärjungar i Johannes 16: »När en kvinna föder barn har hon sorg, för hennes stund har kommit. Men när hon har fött barnet minns hon inte längre sin plåga, eftersom hon gläds åt att en människa har fötts till världen. Så har också ni nu bedrövelse«, avslutar Kristus.

På samma sätt säger Esaias: »Liksom en havande kvinna grips av ångest när förlossningsstunden närmar sig och ropar i sin smärta, så är det också med oss inför ditt ansikte, Herre.«

När Senacherib plågade Guds folk och smädade Guds namn säger han också: »Detta är en dag av nöd, straff och förödmjukelse. Det är som när barnen är färdiga att födas men kraften att föda saknas.«

Profeten Jeremias använder samma liknelse om de gudfruktigas lidande: »Jag hörde ett rop som från en kvinna som föder, en ångest som hos den som föder sitt första barn, dottern Zions rop«, det vill säga Kristi församlings rop. »Hon klagar, slår ut med händerna och sörjer: Ve mig! Jag håller på att förgås.«

En barnaföderskas värkar och smärta är alltså en bild av Guds barns liv här i världen, som är fullt av lidande och motgångar. Den rättfärdige måste lida mycket och klaga med Dawids ord: »Jag plågas dagligen, och varje morgon är straffet över mig.«

Liksom människan inte föds till världen utan smärta, sker inte heller en människas nya födelse utan möda. Om denna talar Kristus i Johannes 3:3. När den nya födelsen ska ske måste först köttet dödas och korsfästas och djävulen och världen övervinnas. Därför ropar de gudfruktiga ofta: »Oräkneliga olyckor har drabbat mig«, Psaltaren 40:13.

För det andra är berättelsen en bild av de gudfruktigas lidande när det upphör eller förvandlas, in recessu. Det påminns vi om genom namnbytet för Rachels son. Först kallas han BenOni, en smärtans son, och sedan BenJamin, högra handens son.

Detta visar att även om de gudfruktiga här i världen måste vara BenOni och smärtans söner och lida många motgångar, ska de finna tröst i att detta liv bara varar en kort tid och snart tar slut. Då ska vårt tillstånd förvandlas till glädje. På den yttersta dagen ska vår Frälsare Kristus ställa oss vid sin högra hand, Matteus 25.

Då ska vi gå in i Guds rike, där vi för evigt får överflödande glädje och ljuvlighet vid Herrens högra hand, som Dawid försäkrar oss.

Liksom Rachel dog under sin svåra förlossning har det gått för den saliga fru som nu står här på båren. Här i världen, och särskilt i denna händelse, har hon varit en BenOni, full av stor smärta. Men nu är hon en sann BenJamin. Hon har bytt namn och sitt sorgliga tillstånd mot en utesäglig glädje vid Guds högra hand.

Tredje delen Rachels grav

Rachelis Tumulus. Om detta säger texten i verserna 19 och 20: »Rachel begravdes vid vägen till Ephrath, som nu heter BethLehem. Jacob reste en gravvård över hennes grav. Där står Rachels gravvård ännu i dag.«

I dessa ord ställs två saker fram för oss att betrakta.

Begravningen

Först Rachelis sepulchrum, Rachels begravning. Med tårar, suckar och sorg låter patriarken Jacob bära sin älskade avlidna maka till graven och ordnar en hedervärd begravning. Därigenom lär han alla gudfruktiga att de med rätta bör sörja för att deras avlidna får en hedersam och kristen begravning.

Hedningarna har haft olika sätt och bruk för att ta hand om sina döda. Somliga har sänkt dem i djupa kärr, somliga kastat dem åt vilddjuren och somliga störtat dem i havet. Andra har haft canes sepulchrales, gravhundar, som de kastat de döda åt för att bli uppätta.

De mest civiliserade, grekerna och romarna, har låtit bränna kropparna till aska och sedan förvarat den i kärl. Om Artemisia berättas att hon av stor kärlek till sin avlidne make Mansolum ville förtära honom i sin dryck.

Men den heliga Skriften lär oss något helt annat: de döda ska hedersamt begravas i jorden, så att vi inte bryter mot Guds uttalade dom: »Jord är du, och jord ska du åter bli.«

Det är en av våra kristna plikter att visa våra anhöriga denna heder genom en värdig begravning. Om detta säger Syrach: »Mitt barn, när någon dör ska du svepa hans kropp på tillbörligt sätt och låta honom komma hedersamt i graven.«

Förutom Jacobs exempel har vi andra gudfruktiga förebilder i Skriften. Abraham begravde sin kära avlidna Sara i den dubbla grottan vid Hebron i Canaans land. Joseph följde och förde med ett stort följe sin far Jacobs kropp till Canaans land, som fadern hade begärt under sin livstid.

Joseph tog också en ed av sina bröder att de efter hans död, när Gud förde dem ut ur Egypten, skulle ta hans ben med sig till det utlovade landet och begrava dem där.

Det räknas den gamle Tobias till en lovvärd gudfruktig gärning att han begravde de martyrer som tyranner hade tagit till fånga och dödat. Han gav också anvisningar om sig själv och sade till sin son: »När Gud tar bort min själ, begrav då min kropp.«

När invånarna i Jabes hade låtit begrava Sauls och hans söners kroppar berömde Dawid dem: »Välsignade vare ni av Herren, eftersom ni har visat er herre Saul sådan barmhärtighet och begravt honom. Må Herren nu visa er barmhärtighet och trofasthet. Också jag ska göra er gott för att ni har gjort detta.«

Änkan i Nain lät bära sin son till graven med de vanliga ceremonierna för den tiden, ja, med stor högtidlighet och ett ansevärt följe. Detta är rätt, eftersom de gudfruktigas kroppar är den helige Andes tempel och boning medan de lever. Därför får kropparna inte behandlas föraktfullt efter döden.

Gravvården

För det andra Monumentum, den gravvård eller minnessten som patriarken Jacob låter resa som prydnad över sin kära hustrus grav. Texten säger: »Jacob reste en gravvård över hennes grav, och där står Rachels gravvård ännu i dag.«

Andra gudfruktiga som Gud gett tillgångar har också gjort detta. Vi finner exempel i den heliga Skriften. Abraham köpte den dubbla grottan eller graven av Hez barn för 400 siklar silver, till begravningsplats för sig och de sina. Joseph av Arimathia lät hugga ut en grav åt sig i en klippa i sin trädgård, på en vacker plats.

Många välbärgade människor har smyckat sina gravar med hederstecken, minnesinskrifter, gravstenar och annat som ger de döda ett hedrande minne. Därmed visar de också sitt fasta hopp om de dödas uppståndelse. Om detta sjunger vi i vår svenska psalm:

Att vi smyckar begravingarna kan inte betyda annat än att vi på så sätt visar vårt hopp: de döda sover i ro.

Så lät också Simon Maccabeen bygga gravvårdar över sina föräldrar och bröder. Om honom står det: »Simon lät göra en hög grav av huggen sten åt sin far och sina bröder. Han reste sju stoder bredvid varandra och lät göra stora pelare runt omkring med deras vapen, till evigt minne.«

De egyptiska kungarna lät uppföra de stora pyramiderna på sina gravplatser med sådan storslagenhet och prakt att de räknas bland världens sju underverk. På samma sätt lät Artemisia uppföra det berömda Mansolæum över sin man Mansolo, till hans heder och ära.

Hur våra förfäder, både som kristna och tidigare som hedningar, har smyckat sina dödas gravar med högar, stenrosen och andra särskilda minnesmärken ser vi ännu på många platser.

Det är alltså lovvärt att patriarken Jacob genom gravvården eller monumentet ger sin älskade avlidna hustru ett odödligt namn och ett varaktigt minne. Som det står i vers 20: »Där står Rachels gravvård ännu i dag.«

De som nyligen har rest i det utlovade landet berättar att Rachels gravvård, monument eller minnesmärke fortfarande är helt och oskadat. Det är byggt av sten i en fyrkant, med fyra pelare förenade genom fyra valv och en rundad spets ovanpå. Mitt under detta syns en grav eller stenkista med ett runt lock.

Med sorg och tårar följer nu den högt ärade herr magister JOHANNES BRODINUS sin allra käraste hustru till graven och säger med poeten:

»Jag slits bort som om jag lämnade mina egna lemmar, och det känns som om en del rycks loss från min kropp.«

Den svenska vers som följer uttrycker det så här:

Jag skiljs från dig, mitt hjärtas vän, som nu läggs i graven. Jag känner smärta, sorg och plåga, som om en av mina lemmar skars av.

Men som en upplyst och erfaren man vet denne högt ärade herre att finna tröst i en sådan sorglig stund, liksom han tidigare med Guds ord har tröstat andra. Därför låter han i uppståndelsens fasta hopp sin högt älskade maka få en mycket hedersam begravning.

Till kroppen läggs denna saliga fru i graven som i sin sov- och vilokammare, vilken vår käre Frälsare och dödens mäktige övervinnare Jesus Kristus har gjort den till. Med detta tröstar han sig när hon nu bärs till graven och säger:

Min grav har du, Kristus, helgat och gjort till en vilokammare. Genom din död har döden nu blivit himlens port.

Men hennes själ är hos Gud, i Guds hand, där ingen dödsångest kan nå den. Där hör hon inte längre klagande röster eller gråt, utan fröjd och glädje. Alla tårar har nu torkats från hennes ögon. Hon känner inte längre någon död, gråt, klagan eller smärta, för det som förut var är borta.

Här i världen har hon varit trolovad och gift med en ärevördig man och biskop. Nu är hon trolovad med vår store själars herde och biskop Jesus Kristus. Hon firar nu Lammets glädjerika bröllop i den himmelska gemenskapen. Där stämmer hon in och sjunger: »Amen, halleluja! Låt oss glädjas och jubla, för Lammets bröllop har kommit. Halleluja!«

Här har hon sått med tårar och sorg; där skördar hon nu med glädje. Hon lämnade denna jämmerdal när sommaren började hos oss. Nu har hon påbörjat sin himmelska sommar i sådan fröjd och glädje som inget öga har sett, inget öra hört och ingen människas hjärta kunnat föreställa sig.

Där väntar hon i sinom tid sin högt älskade man, sina barn, vänner och övriga anhöriga. Lika sorglig som skilsmässan här har varit, lika glädjerikt ska återseendet där bli. Med denna tanke tröstar sig hennes högt ärade man och säger:

Där ska jag åter finna mitt hjärtas kära vän, som den grymma döden har tagit ifrån mig. Där ska vi mötas i stor härlighet, och ingen död ska sedan nå oss i evighet.

Detta sker när den himmelske Herrens löfte genom profeten uppfylls: »Herrens friköpta ska återvända. De ska komma till Zion med glädje. Evig fröjd ska vila över deras huvuden. Lust och glädje ska de få, och smärta och suckan ska fly bort.«

Då ska vår mun fyllas av skratt och vår tunga av jubel.

O Jesus, nu slutar jag och ber dig: hjälp mig i döden att vinna himlens seger och glädjen efter nöden.

AMEN.

Till minne av den saliga avlidna

Vid jordfästningar och begravningar brukar man berätta något om de avlidnas härkomst och födelse, kristna uppfostran och dygdiga liv, sjukdom och död. Det görs för att hedra deras minne, trösta de efterlevande, bevara ett kärt minne och ge alla andra en förebild att följa.

Inte heller vid detta oväntade, sorgliga och djupt beklagliga dödsfall har man kunnat förbigå detta. Därför ska också här en kort levnadsbeskrivning lämnas.

Härkomst och födelse

Den tidigare ärevördiga, gudfruktiga och mycket dygdiga, nu saliga frun GERTRUD LEYEL föddes av gudfruktiga, hederliga och framstående föräldrar.

Hennes far är den ärevärdige och väl aktade herr JACOB LEYEL, framstående handelsman i den kungliga residensstaden Stockholm och ägare till flera bruk i Bergslagen.

Modern var den ärevärdiga, gudfruktiga och dygdiga, nu avlidna fru MARGARETA. Hon var älskad äldsta dotter och arvinge till den tidigare ädle och välborne herr Claus Edenbärg till Kipplingeberg och Kiäblinge [?], med mera.

Gertrud Leyel föddes i den kungliga residensstaden Stockholm den 3 maj 1645, mellan klockan tre och fyra på eftermiddagen.

Genom föräldrarnas kristna och tidiga omsorg blev hon efter födelsen genom det heliga dopets sakrament överlämnad åt Gud, sin skapare, upptagen i Guds församling, inskriven i livets bok och ett Guds nådebarn och Jesu Kristi medarvinge till evigt liv och salighet.

Barndom och uppfostran

Som föräldrarnas älskade förstfödda barn sköttes och uppfostrades hon med största omsorg. Med stigande ålder undervisades hon i kunskap om Gud och kristendomens huvudstycken, i tukt och Herrens förmaning och i alla lovvärda dygder.

Föräldrarna lät henne lära sig läsa, skriva och räkna och väl förstå sin katekes, liksom annat som anstod en framstående och dygdig ung kvinna. Själv visade hon god lust och vilja och gjorde dagligen tydliga framsteg. Detta gav hennes föräldrar stor glädje och tröst.

Redan som barn visade hon fallenhet för dygd och goda seder och gav både dem och andra gott hopp om ett hedervärt och dygdigt liv. Detta eftersträvade hon ända till sin dödsstund. Därför var hon kär och uppskattad av sina föräldrar och alla som umgicks med henne.

Hon uppfostrades hemma hos sina föräldrar fram till ungefär sitt nionde levnadsår. Då togs hennes älskade mor alltför tidigt ifrån henne genom döden, och hennes far lämnades i sorg och ensamhet med fem små barn.

Hennes käre morfar, den ädle och välborne herr Claus Edenberg, tog av särskild kärlek till sin dotterdotter hem henne till sig i Upsala och till sin sätesgård Kiplingeberg. Han ägnade hennes utbildning den största omsorg. Både själv och genom privatlärare och andra uppfostrade han henne i gudsfruktan, sedlighet och alla goda dygder, liksom i annat som hon behövde lära sig.

Hon stannade i sin morfars hem i ungefär tre år. Med lydnad, hjälpsamhet, ödmjukhet och gott uppförande vann hon hans hjärta så att han ogärna ville skiljas från henne. När hennes far till sist önskade det hämtades hon ändå tillbaka till honom i Stockholm.

Där fortsatte fadern tillsammans med sin hustru, den ärevördiga och dygdiga fru Barbro Dreß, hennes uppfostran. Vid sidan av gudsfruktan lärde de henne gott uppförande, hushållsarbete, seder och dygder som ansågs pryda en ung kvinna. Genom dessa kunskaper skulle hon också kunna hjälpa dem och ha nytta av dem själv i framtiden.

I detta gick hon alltid sina föräldrar till handa med stor flit, allvar och berömvärd villighet, till deras stora belåtenhet. Allteftersom hon växte till i ålder utvecklades hon också i gudsfruktan, goda seder och dygder. Alla som kände till henne gladdes åt detta och var övertygade om att hon skulle bli en kvinna och husmor som för sitt goda uppförande fick allas beröm.

I föräldrahemmet uppförde hon sig som det anstod en gudfruktig, dygdig och anständig ung kvinna. Under sin blomstrande ungdom visade hon alla de dygder som en hedervärd och framstående ung kvinna borde äga. Alla som uppskattade dygd och hade känt och umgåtts med henne kunde ge henne detta beröm och vittnesbörd.

Äktenskap och barn

För allt detta blev hon omtyckt och högt älskad av alla, men särskilt av sin käre man, som nu finns här och sörjer: den högt ärade och högt lärde magister Johannes Brodinus, förordnad superintendent i denna provins och ledare för det andliga ståndet.

Han hade innerligt bett Gud om en god maka som med berömvärd dygd och sann äktenskaplig kärlek kunde fylla platsen efter hans avlidna, dygdiga och älskade hustru. Gertruds av många lovprisade dygder lyste som ädelstenar i hennes vackra och välskapade kropp. De fick honom att fatta stort behag och kärlek till henne och önska att leva med henne i ett gudfruktigt och kärleksfullt äktenskap.

Detta var också mycket välkommet för henne själv, hennes föräldrar, hennes nu avlidne morfar och övriga släktingar. Med alla berördas goda vilja och samtycke fullbordades därför äktenskapet genom vigsel i Stockholms stora kyrka och en högtidlig bröllopsfest den 18 november¹ 1663.

Liksom hon då på en tisdag var superintendentens älskade brud, har hon nu också på en tisdag genom en salig död blivit sin brudgum Jesu Kristi älskade brud.

Hon levde med sin käre man i ett varmt och kärleksfullt äktenskap i ungefär tio år och sju månader. Tillsammans fick de åtta barn: fem söner och tre döttrar. Ett av dessa barn har somnat in i Herren och redan sänts till den himmelska glädjen. De övriga sju lever.

De flesta är ännu så små att de inte kan skilja höger hand från vänster och inte heller förstå eller sörja över denna för dem alltför tidiga död. När de blir äldre kommer de att lära sig det och med suckar och bittra tårar sakna sin goda mors kärleksfulla närvaro, moderliga omsorg och uppfostran.

Tro och levnadssätt

Hur hon levde och utövade sin kristna tro är väl känt för alla som umgicks med henne. Från barndomen började hon frukta Gud och leva som en hederlig och dygdig kvinna, och det fortsatte hon med ända till sin sista stund.

Den gode Guden hade också smyckat henne med särskilda gåvor: en vacker och välskapad kropp, gott förstånd och gott minne. Han hade nästan årligen välsignat hennes äktenskap med barn. Den välsignelse Gud gav äktenskapet, »Väx till och föröka er«, hade i hög grad blivit verklighet för henne.

För att inte bli alltför utförlig förbigår vi annat och nämner att Gud hade låtit hennes sinne och själ fyllas av många härliga dygder, sådana som en god och dygdig hustru brukar och bör berömmas för.

Hon älskade av hjärtat Gud, sin skapare, återlösare och frälsare. Ända sedan hon började få kunskap om honom höll hon sig till honom. Hon lät gudsfruktan styra och leda sitt oskuldsfulla hjärta, som var rotat i den kristna tron.

Hon hörde gärna Guds ord och gick troget i kyrkan så ofta hälsan tillät. Hemma hade hon flitigt bönboken i handen och läste den med största andakt.

Hon tog ofta emot föda och tröst i Herrens heliga nattvard. Det gjorde hon sista gången tillsammans med sin käre man i Lärbroo kyrka två veckor före sin död. Då tog hon emot Jesu Kristi kropp och blod till styrka för sin tro, till visshet om syndernas förlåtelse och för att få det eviga livet.

Familj och hushåll

Med sin käre man, superintendenten, levde hon i den största äktenskapliga kärlek, kyskhet och trohet. Hon älskade honom av hjärtat och hjälpte honom med all heder, vänlighet, ömhet och trofasthet.

När han drabbades av sjukdom eller ohälsa tog hon det så hårt att hon fällde många tårar och innerligt bad [?] Gud att inte ta honom ifrån henne. Vare sig han var hemma, reste bort eller kom hem mötte och glädde hon honom med kärleksfullt och glatt uppträdande.

Hans hus förestod hon med stor heder och till allmänt beröm. Han kunde tryggt lita på henne. Hon var en trogen hjälp och en pelare som han kunde stödja sig mot.

Därför sörjer och klagar han nu med så mycket fler heta och strida tårar över en så god och dygdig makas hastiga och oväntade död. Just nu behöver han mer än någonsin hennes outtröttliga hjälp, både i mycket annat och i hushållet och i omsorgen om och uppfostran av de många små barnen. Ändå måste han nu sakna henne.

Både mot sina egna kära barn och mot sin styvdotter, som hon älskade lika högt som en mor älskar sitt eget barn, uppträdde hon alltid som en god och uppriktig mor. Hon älskade dem av hjärtat, ledde dem till gudsfruktan och kristna dygder och sörjde moderligt för deras vård och alla deras behov.

Inget arbete och ingen möda var för tung för henne när det gällde barnen. Tidigt och sent sparade hon sig inte. Redan medan hon var frisk oroade hon sig ofta för vart de många små barnen skulle ta vägen och hur de skulle få en god uppfostran om föräldrarna dog ifrån dem i förtid. Må Gud nu vara deras hjälp och tröst!

Hon hedrade och vördade sina föräldrar. Hon mötte syskon, släkt och närstående med kärlek och aktning. Med vänner och grannar upprätthöll hon en sådan vänskap att de fattade särskild tillgivenhet, kärlek och förtroende för henne. De fattiga och nödställda hjälpte hon gärna.

Hon ledde sitt husfolk väl, lärde dem goda seder och nyttiga hushållssysslor, förmanade dem troget till gudsfruktan och dygd och gav dem god lön.

I sitt hem och hushåll var hon en förståndig, ansvarstagande, outtröttlig, duglig och flitig hustru och husmor. Hon levde ett hedervärt och berömvärt liv och avskydde högfärd. Hon eftersträvade varken nya seder eller praktfulla kläder utöver vad som passade hennes stånd, utan levde stilla och enkelt.

Hon talade aldrig illa om någon människa och tålde inte heller att höra förtal. Mot Gud och sina medkristna uppförde hon sig som en kristtrogen själ kan och bör göra.

Det skulle föra alltför långt att räkna upp alla hennes lovvärda dygder. Som ett välgrundat eftermäle kan man säga om henne vad Boas sade om Ruth: »Hela staden vet att hon har varit en dygdig kvinna.«

Sjukdom förlossning och död

Om hennes sjukdom, död och saliga bortgång ska följande berättas. Gud hade åter välsignat henne med ett barn. Men när tiden för förlossningen närmade sig blev den mycket svår. Smärtorna hade börjat åtta dagar tidigare. Dessutom hade hon drabbats av en bröstsjukdom och huvudvärk, så att hennes krafter märkbart avtog och hon blev försvagad.

Allt detta bar hon med största tålamod. Hon underordnade sig Guds vilja och nådiga beslut och var tillfreds med vad Gud ville göra med henne. Innerligt och troget bad hon Gud om hjälp och en nådig förlossning. Både före, under och efter förlossningen ropade hon ständigt: »Herre, hjälp mig! Herre Jesus, Herre Jesus, hjälp mig!«

Den nyligen förflutna 9 juni, som var tredje dag pingst, mellan klockan ett och två på eftermiddagen, hörde Gud hennes innerliga bön, befriade henne från den mycket svåra förlossningen och välsignade henne med en frisk och välskapad son.

När hon efter förlossningen hade hjälpts till sängen såg allt till en början bra ut. Hon tog lite mat och dryck. Hon talade med de hedervärda kvinnor som hjälpte henne ända till sitt sista andetag.

Det kom två timmar efter förlossningen, mellan klockan tre och fyra på eftermiddagen. Hon tog alltså farväl av världen vid samma tid på dagen som hon en gång hade fötts.

I största stillhet och ro, som om hon föll i en ljuv sömn, befriades hon från denna mödosamma och sorgliga jämmerdal. Hon avslutade sitt liv i fast tro och under åkallan av sin Frälsare Jesus och bytte detta eländiga liv mot [?] en evig och oförgänglig fröjd och glädje.

Hon hade då levt i världen i 29 år, fem veckor och två dagar.

Avslutande tröst och bön

Hennes själ har behagat Gud, och han har skyndat att föra henne bort från denna jämmerdal. Hennes själ är nu förvisso i det himmelska Gottland, i de levandes land och i Guds hand, där ingen dödsångest når henne.

Kroppen förs nu till sitt vilorum. Där kommer den till frid och vila tillsammans med alla som levt rätt och väntar på de rättfärdigas uppståndelse. Då ska den åter förenas med själen och få leva hos Herren för alltid.

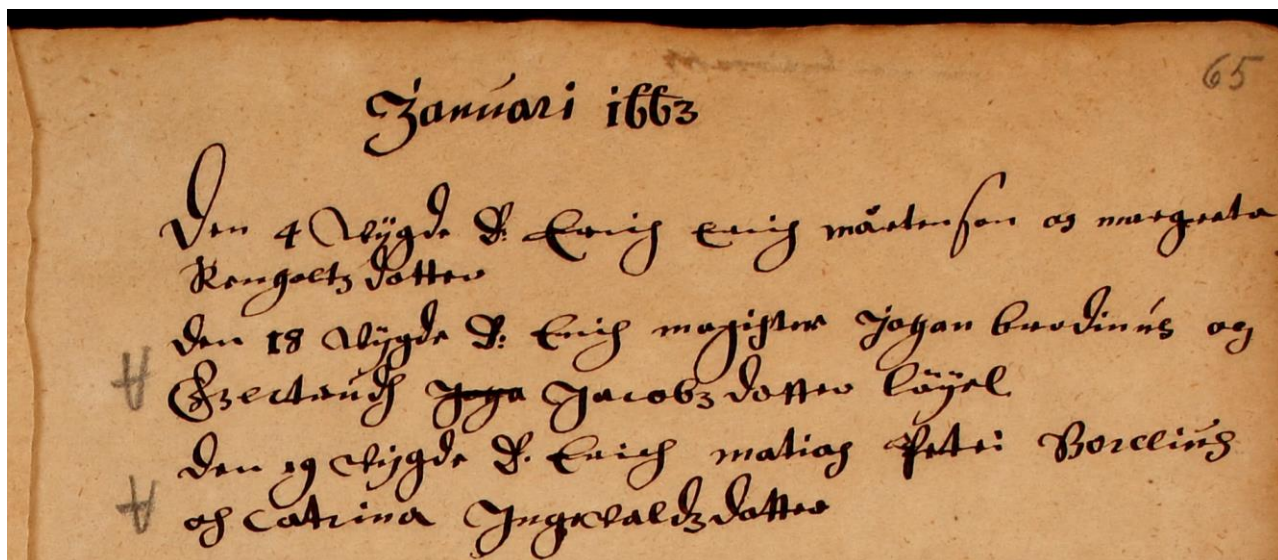
Den grymma och bleka döden har hastigt och mot allt hopp brutit in i den högt ärade superintendentens hem och familj. Under hans bortavaro har den avskurit hans älskade makas liv och slitit sönder ett så kärleksfullt äktenskapsband. Därför måste hans ögon sakna sin glädje, hjärtat sin fröjd, huset sin prydnad, mannen sin hustru och barnen sin mor.

Må den nådefulle Guden därför uppehålla, stärka, hjälpa, trösta och ge lindring åt honom och alla som delar sorgen, för Jesu Kristi skull. AMEN.

Not ¹

Rätt månad för bröllopet är januari.

Storkyrkoförsamlingen (AB) EII:1 (1609-1712) sida 65

Läsanmärkningar till moderniseringen från gammalsvenska

Ett grekiskt ord saknas i underlaget och står kvar som [oläsligt]. Meningen har inte fyllts ut med ett antaget ord.

»Djupt bedrövade [?]« återger hiärtebedröfwade [?]. Osäkerheten i avskriften gäller vokalföljden i början av ordet; den övergripande innebörden framgår av sammanhanget.

»Svår och plågsam [?]« återger hårdelig [?], med alternativet hårtelig. Formuleringen är en tolkning av uttryckets innebörd, inte en säker bestämning av originalets bokstäver.

Hänvisningen »1 Tim. 3:22« har återgetts som den står i underlaget. Den har inte rättats till ett antaget avsett bibelställe.

»Mycket eftertrycklig [?]« är ett försök att återge innebörden av lijfmäktigt [?], alternativt lijfmäktigt. Ordet är osäkert och denna tolkning ska inte betraktas som fastställd.

Ortnamnet Kiäβlin- [?] / ge har här sammanförts till Kiäβlinge [?] för löptextens skull. Läsningen och platsens identitet är fortsatt osäkra. Namnformerna Claus Edenbärg och Claus Edenberg återger underlagets variation.

»Bad [?]« bygger på den möjliga läsningen bediandes. I avskriften står bödiandes [?]. Moderniseringens formulering är därför markerad som osäker.

»Mot [?]« är en tolkande återgivning av sambandet i meningen. I avskriften står vtht [?], med alternativet uthi. Det exakta ordet är inte säkert fastställt.

Historiska sjukdomsbeteckningar och mått har återgetts försiktigt. »Bröstsjukdom« anger ingen modern medicinsk diagnos. Mil, fjärdingsväg och siklar silver har behållits utan omräkning. Predikans namntyddningar, jämförelser och uppgifter om äldre begravnings seder återger predikantens framställning och har inte kontrollerats mot andra källor.